

Vejledning til salgs- og leveringsbetingelser for den grafiske branche

Juni 2016

Forord

En virksomheds salgs- og leveringsbetingelser klarlægger de nærmere betingelser, hvorunder et tilbud er afgivet. Det er den grafiske virksomhed, der har bevisbyrden for, at kunderne har accepteret betingelserne. Betingelserne bør således vedhæftes tilbud, ordrebekræftelse samt faktura.

I 2002 ophævede Grafisk Arbejdsgiverforening de dagældende branchevedtagne salgs- og leveringsbetingelser. Foreningen udgav samtidig en vejledning om salgs- og leveringsbetingelser. Vejledningen indeholdt forskellige forslag til betingelser.

Nærværende vejledning bygger på vejledningen fra 2002. Den væsentligste nyskabelse findes i § 8 om erstatningsansvar, der nu indeholder omtale af en række forsikringsforhold, ligesom der er udarbejdet helt nye forslag til betingelser om erstatningsansvar. Endelig er § 11 om lovvalg ændret.

Det er således op til den enkelte virksomhed at udfærdige og lægge navn til egne salgs- og leveringsbetingelser. Grakom vil ruste den enkelte virksomhed til denne opgave med rådgivning og værktøjer, hvorfor denne vejledning forklarer betydningen af bestemmelserne med gode råd og eksempler fra branchen.

Odense, november 2015

Christian Jensen
Underdirektør og advokat

Indholdsfortegnelse

Forord.....	2
Indholdsfortegnelse.....	3
Vejledningens formål og anvendelse.....	4
Almindelig del.....	5
§ 1 Tilbud og aftale.....	6
§ 2 Pris.....	9
§ 3 Levering.....	11
§ 4 Betaling.....	13
§ 5 Ejendomsret, ophavsret m.v.....	15
§ 6 Forsinkelse.....	17
§ 7 Mangler.....	18
§ 8 Erstatningsansvar.....	22
§ 9 Underleverandører.....	33
§ 10 Periodiske skrifter/vedvarende kontraktarbejde.....	34
§ 11 Lovvalg, værneting samt syn og skøn.....	35

Vejledningens formål og anvendelse

Formålet med vejledningen er at give medlemmer af Grakom et værktøj til udarbejdelse og opdatering af salgs- og leveringsbetingelser.

Vejledningen kan bruges som model i forbindelse med virksomhedens etablering af salgs- og leveringsbetingelser eller som inspirationskilde i forbindelse med opdatering af samme.

Vejledningen er opdelt i 12 afsnit. Hvert afsnit, med undtagelse af det første, svarer til en paragraf i salgs- og leveringsbetingelserne. Rækkefølgen af paragrafferne svarer til den rækkefølge, emnerne indtræder i løbet af en leverance.

Opdeling

Hver paragraf indledes med en præsentation af paragraffens emner samt en kort juridisk gennemgang af, hvad der gælder, hvis ikke andet er aftalt, med bemærkninger om, hvad leverandøren især bør være opmærksom på. Herefter angives et eller flere forslag til formulering af paragraffen. Forslagene er navngivet A, B og C.

Formålet med vejledningen er, at den enkelte virksomhed selv kan sammensætte de salgs- og leveringsbetingelser, som den ønsker at anvende i samhandlen med kunderne.

Forslag til alternativer

Anvendte benævnelser i vejledningen:

- Leverandøren: Den grafiske virksomhed, sælger
- Bestilleren: Den grafiske virksomheds kunde, køber
- X: Skal udskiftes med det af leverandøren ønskede indhold, fx et antal dage eller et navn
- [] kantede parenteser: Angiver, at der bør foretages kontrol af henvisningens rigtighed.

Benævnelser

Vejledningen er et dynamisk værktøj, der løbende bliver opdateret og udviklet på. Forslag og kommentarer til ændringer modtages gerne.

Det skal bemærkes, at Grakom fraskriver sig ansvar for fejl og mangler i vejledningen. Seneste version af vejledningen kan af medlemmerne gratis rekvireres hos Grakom.

Vejledningen må kopieres og anvendes af Grakoms medlemmer. Grakom forbeholder sig alle rettigheder til vejledningen.

Almindelig del

Afsnittet regulerer: Anvendelse, fravigelse og ændringer.

Anvendelse

Salgs- og leveringsbetingelsernes formål er at klarlægge de nærmere betingelser, hvorunder et tilbud er afgivet. Hvis en leverandør ønsker at fravige gældende ret, typisk sædvaner, købeloven mv., er det vigtigt at få fastlagt, hvilke regler der ønskes fraveget, og hvordan dette skal ske.

Anvendelse

I takt med den teknologiske udvikling og brancheglidning i den grafiske branche må det forventes at blive mere vanskeligt for en leverandør at føre bevis for en branchesædvane. En leverandør bør ikke basere en aftale på branchesædvane, medmindre dens eksistens er klar og kan dokumenteres. Blandt juridiske forfattere hersker forskellige opfattelser af, om en bestiller er bundet af en branchesædvane, som bestilleren ikke kendte og ikke burde kende.

Den leverandør, der ønsker at anvende salgs- og leveringsbetingelser, skal sikre sig, at bestilleren har kendskab til betingelserne, inden aftale indgås. Betingelserne bør derfor vedhæftes tilbud, ordrebekræftelse samt faktura. Hvis et tilbud har optrykt salgs- og leveringsbetingelser på bagsiden, må det anbefales at henvise hertil. Det er leverandøren, der har bevisbyrden for, at bestilleren har accepteret betingelserne.

Bevisbyrde

Leverandøren kan for at løfte denne bevisbyrde foretage følgende:

- I tilbuddet anføres det tydeligt: *"Ved accept af tilbuddet omfattes aftalen af de salgs- og leveringsbetingelser, der er vedlagt og/eller optrykt på bagsiden af tilbuddet"*
- Såfremt tilbud fremsendes i digital form, fx via e-mail, bør salgs- og leveringsbetingelserne vedlægges tilbuddet
- Leverandør og bestiller kan skriftligt aftale, at alle fremtidige tilbud omfattes af salgs- og leveringsbetingelserne på trods af, at de ikke vedlægges ved hvert tilbud
- Det er ikke tilstrækkeligt at henvise til en web-server, hvorpå salgs- og leveringsbetingelserne ligger, da det efterfølgende kan være vanskeligt at dokumentere, at bestilleren er gjort bekendt med betingelserne
- Hvis der ikke er fremsendt et tilbud, men ordren blot bekræftes, kan der anvendes følgende formulering på ordrebekræftelsen: *"Aftalen omfattes af salgs- og leveringsbetingelser, der er vedlagt og/eller optrykt på bagsiden"*.

Fravigelse

Salgs- og leveringsbetingelser opfylder bedst deres formål, såfremt de ikke jævnlige skal fraviges i større omfang. Fravigelser fra betingelserne skal udtrykkeligt anføres i tilbuddet.

Fravigelse

Ændring

Såfremt en leverandør ændrer sine salgs- og leveringsbetingelser, bør dette påpeges over for virksomhedens kunder, således at leverandøren sikrer sig, at bestilleren er bekendt med de ændrede vilkår fremover.

Ændring

§ 1 Tilbud og aftale

Bestemmelsen regulerer: Tilbud, acceptfrist, accept, kreative oplæg og tilbuddets betingelser.

Tilbud

Dansk ret indeholder ikke krav om, hvordan en aftale skal indgås for at være bindende.

Tilbud

En aftale kommer typisk i stand ved, at den grafiske virksomhed bliver anmodet om at fremsætte et tilbud på en mulig ordre. Den grafiske virksomhed udfærdiger herefter et tilbud.

Tilbuddet vil typisk indeholde pris og en beskrivelse af, hvilket produkt der tænkes leveret. Tilbuddet bør også indeholde en tilkendegivelse af, på hvilke betingelser tilbuddet er fremsat. Disse betingelser benævnes typisk "Salgs- og leveringsbetingelser", "Standardforbehold" og lignende.

Forbehold, betalingsbetingelser og ansvarsbegrænsninger osv., som ikke er omtalt i tilbuddet, vil ikke senere kunne gøres til en integreret del af aftalen, medmindre der foreligger en branchesædvane, eller begge parter kan blive enige herom. En grafisk virksomheds salgs- og leveringsbetingelser skal derfor som minimum vedhæftes tilbuddet og være omtalt på ordrebekræftelser.

Acceptfrist

Medmindre andet fremgår af leverandørens tilbud, er det aftalelovens regler, der fastlægger, hvor lang tid et tilbud binder leverandøren.

Acceptfrist

Aftaleloven indeholder ingen præcis angivelse af, hvor længe et tilbud er gældende. Bedste bud er at antage, at bestillerens accept skal være fremme hos leverandøren inden for rimelig betænkningstid. Usikkerhed om, hvor længe et tilbud står ved magt, kan af leverandøren afhjælpes ved at lade tilbuddet indeholde en klar acceptfrist.

Aftaleloven indeholder en særregel for tilbud, der fremsættes mundtligt uden angivelse af acceptfrist, idet disse tilbud skal accepteres straks.

Accept

Medmindre andet fremgår af tilbuddet, kan accept meddeles ved brug af alle tænkelige kommunikationsformer. En accept, som modtages af leverandøren inden acceptfristens udløb, medfører en aftale.

Accept

Såfremt accepten modtages efter acceptfristens udløb, og bestilleren har været bekendt med fristoverskridelsen, kan den for sent modtagne accept anses som et nyt tilbud fra bestilleren. Det vil sige, når leverandøren modtager accept af tilbuddet efter, at acceptfristen er overskredet, står det leverandøren frit, hvorvidt han ønsker at acceptere at producere i henhold til det for sent accepterede tilbud.

Hvis leverandøren ønsker at være sikker på at kunne bevise, at salgs- og leveringsbetingelserne er accepteret af bestilleren, bør bestillerens accept være skriftlig. Hvis leverandøren ønsker, at bestillerens accept sker på bestemt måde, fx skriftligt, skal dette fremgå af tilbuddet.

Kreative oplæg

Hvis forslag A, pkt. 1.3, foretrækkes anvendt i virksomhedens salgs- og leveringsbetingelser, bør man være opmærksom på, at der kun er mulighed for at kræve betaling for dette arbejde, såfremt bestilleren først har accepteret salgs- og leveringsbetingelserne og derefter direkte har anmodet leverandøren om at udarbejde de omtalte arbejder.

Hvis ovenstående betingelser ikke er opfyldt, vil det afhænge af de nærmere omstændigheder, hvorvidt bestilleren berettiget kan forvente, at dette arbejde er en del af tilbuddet.

Tilbuddets betingelser

Hvis forslag A, pkt. 1.4, benyttes, vil forbeholdene støtte leverandøren i følgende situationer:

- Hvis der modtages et databaseudtræk, som i tilbuddet beskrives at skulle konverteres, men det viser sig, at leverandøren ikke er i stand til at foretage denne konvertering
- Hvis leverandøren har færdiggjort bestilt prepressarbejde, men arbejdet stoppes af bestilleren på grund af forhold hos bestilleren
- Hvis det i tilbuddet er aftalt, at der fremsendes færdige ombrudte sider til udkørsel, og det viser sig, at der skal foretages ændringer på en eller flere sider for at kunne udkøre siderne.

Forslag A

- Pkt. 1.1 Tilbud er bindende for leverandøren i 14 dage fra tilbuddets dato at regne.
- Pkt. 1.2 Aftale er indgået, når bestillerens accept er modtaget af leverandøren.
- Pkt. 1.3 Har bestilleren anmodet leverandøren om at udarbejde konceptudvikling, kreative oplæg, originalmateriale m.m., er leverandøren berettiget til at få dette arbejde betalt.
- Pkt. 1.4 Tilbuddet er betinget af, at:
  - Materiale og processer kan bearbejdes maskinelt som forudsat i tilbuddet
  - Bestilleren ikke forlanger arbejdet udført i delleverancer i stedet for én samlet leverance som anført i tilbuddet
  - Det af bestilleren fremsendte materiale svarer til leverandørens afgivne tilbud.

Forslag B

- Pkt. 1.1 Tilbud er bindende for leverandøren i 14 dage fra tilbuddets dato at regne.
- Pkt. 1.2 Aftale er indgået, når bestillerens accept er modtaget af leverandøren.
- Pkt. 1.3 I tilfælde, hvor bestilleren ikke afgiver udtrykkelig accept, er aftale indgået, når leverandøren har afgivet ordrebekræftelse af en modtaget bestilling.
- Pkt. 1.4 Tilbuddet er betinget af, at:
  - Materiale og processer kan bearbejdes maskinelt som forudsat i tilbuddet
  - Bestilleren ikke forlanger arbejdet udført i delleverancer i stedet for én samlet leverance som anført i tilbuddet
  - Det af bestilleren fremsendte materiale svarer til leverandørens afgivne tilbud.

Kreative oplæg

Tilbuddets betingelser

Forslag A

Forslag B

Forslag C

Forslag C

- Pkt. 1.1 Tilbud er bindende for leverandøren i X dage fra tilbuddets dato at regne.
- Pkt. 1.2 Aftale er indgået, når bestillerens accept er modtaget af leverandøren.
- Pkt. 1.3 I tilfælde, hvor bestilleren ikke afgiver udtrykkelig accept, er aftale indgået, når leverandøren har afgivet ordrebekræftelse af en modtaget bestilling.
- Pkt. 1.4 Har bestilleren anmodet leverandøren om at udarbejde konceptudvikling, kreative oplæg, originalmateriale m.m., er leverandøren berettiget til at få dette arbejde betalt.

§ 2 Pris

Bestemmelsen regulerer: Moms, prisregulering og ekstraarbejder.

Moms

Uden for detailsalg indeholder dansk lovgivning ingen regulering af, hvorvidt en anført pris i et tilbud er inkl. moms og andre afgifter.

I erhvervsmæssige forhold er der en formodning om, at beløb angives uden moms. For at undgå eventuelle misforståelser anbefaler Grakom sine medlemmer at oplyse, at et tilbud er uden moms.

Prisregulering

Ved prisregulering forstås regulering af prisen, efter aftale er indgået. En fastsat pris kan ikke ændres, medmindre begge parter er enige. Såfremt der skal ske prisregulering, skal det være aftalt på forhånd.

En aftalt prisregulering bør indeholde en angivelse af, hvilke forhold, fx valutakursudsving eller materialepriser, der medfører regulering. Reguleringen bør indeholde en henvisning til et af parterne uafhængigt relevant kriterium, såsom valutakurser, listepreiser eller pristal, ligesom aftalen bør afklare med hvilken vægt, et evt. udsving i kriteriet slår igennem på prisen.

Leverandørens valutakursrisiko bør afdækkes via en fastkursaftale med et pengeinstitut i stedet for, at leverandøren regulerer forholdet i salgs- og leveringsbetingelserne.

Medmindre der er tale om en stor leverance, der strækker sig over lang tid, kan forbehold om prisreguleringer være unødvendige.

Ekstraarbejder

Ved ekstraarbejder forstås her arbejder, som leverandøren ikke anser for en del af den aftalte ydelse, men som bestillingen giver anledning til, efter aftale er indgået.

Formålet med at angive ekstraarbejder er at skabe klarhed over, under hvilke forudsætninger en pris er givet, og i hvilke tilfælde leverandøren har mulighed for at kræve betaling ud over den aftalte pris.

De anførte forslag nedenfor opremser en række eksempler på ekstraarbejder. Såfremt leverandøren af egen erfaring savner en eller flere forudsætninger, der ofte giver anledning til ekstraarbejde og usikkerhed omkring betalingen, anbefales det at tilføje sådanne i afsnittet.

Forslag A

- Pkt. 2.1 Alle priser er ekskl. moms og levering.
Pkt. 2.2 Såfremt der i tiden frem til leverancens gennemførelse er indtrådt stigninger i lønninger, materialepriser, offentlige afgifter eller i øvrige omkostninger, er leverandøren berettiget til at regulere prisen med sådanne dokumenterede stigninger.

Moms

Prisregulering

Ekstraarbejder

Forslag A

- Pkt. 2.3 Såfremt der i tiden frem til leverancens gennemførelse er indtrådt fald i lønninger, materialepriser, offentlige afgifter eller i øvrige omkostninger, er bestilleren berettiget til at kræve prisen reguleret med sådanne dokumenterede fald.
- Pkt. 2.4 Priser i fremmed valuta er baseret på den på tilbuds- eller ordrebekræftelsesdatoen gældende valutakurs i danske kroner. Leverandøren forbeholder sig ret til ved kursændringer før betaling at ændre prisen tilsvarende.
- Pkt. 2.5 Ud over den tilbudte eller aftalte pris er leverandøren berettiget til at kræve betaling for:
- Ekstraarbejde som følge af, at det grundmateriale, bestilleren har givet leverandøren, viser sig at være ufuldstændigt, uegnet eller mangelfuldt
  - Ekstraarbejde som følge af, at bestilleren rekvirerer rettelser eller ændringer i det leverede materiale, efter at arbejdet er påbegyndt
  - Ekstraarbejde som følge af, at bestilleren foretager flere korrekturen end aftalt i tilbuddet
  - Overarbejde og andre foranstaltninger, som aftales med bestilleren efter aftalens indgåelse
  - Opbevaring, udlevering, håndtering og forsendelse af bestillerens digitale eller analoge materiale og værktøj, efter levering har fundet sted
  - Ekstraarbejde som følge af, at aftalen ikke kan gennemføres i en kontinuerlig produktion grundet bestillerens forhold.

Tillægsbetingelser for bogbinderiarbejde

Tillægsbetingelser for bogbinderiarbejde

- Pkt. 2.6 Priser er beregnet på grundlag af modtagelse af papir i vinkelskåret, opstådt tilstand med tydelig angivelse af anlæg og med ubeskadigede kanter. For ark, som klæber sammen, beregnes ekstra.
- Pkt. 2.7 Eventuelle fejl i de trykte oplag, der forårsager produktionsstop hos leverandøren, berettiger leverandøren til betaling for den tabte produktionstid og andet tab.

Forslag B

Forslag B

- Pkt. 2.1 Alle priser er ekskl. moms.
- Pkt. 2.2 Alle priser er afgivet på grundlag af det på datoen for afgivelse af tilbud eller ordrebekræftelse gældende niveau for lønninger, materialepriser og øvrige omkostninger.
- Pkt. 2.3 Har bestilleren anmodet leverandøren om at udarbejde skitser, layout, rentegning, tekstforslag, prøvetryk, cromalin m.m., er leverandøren berettiget til at få dette arbejde betalt.

§ 3 Levering

Bestemmelsen regulerer: Leveringstidspunkt, leveringssted, forsinkelse, transport og særlige leveringsklausuler.

Leveringstidspunkt

Medmindre andet er aftalt eller fremgår af omstændighederne i øvrigt, skal levering ske snarest efter bestillerens anmodning.

Hvis leverandøren ønsker mulighed for at udskyde leveringstidspunkt, skal dette være aftalt på forhånd. Leverandøren vil med en sådan aftale have mulighed for at tage højde for de forhold, der erfaringsmæssigt kan medføre vanskeligheder med overholdelse af leveringstidspunkter.

Forslagene nedenfor giver leverandøren mulighed for at levere senere end det først aftalte leveringstidspunkt i en række konkrete situationer. Leverandøren kan tilføje andre situationer end angivet i betingelserne.

Leveringssted

Ved leveringssted forstås det sted, hvor levering retmæssigt finder sted. Medmindre andet er aftalt, skal bestilleren selv hente leverancen hos leverandøren.

Forsinkelse

Ved forsinkelse forstås, at leveringen ikke har fundet sted på trods af, at leveringstidspunktet er indtrådt, og dette ikke kan begrundes med bestillerens forhold.

Medmindre andet er aftalt, har bestilleren ret til at hæve aftalen eller kræve levering ved forsinkelse. Bestilleren har krav på erstatning for tab som følge af forsinkelse, medmindre rettidig levering var udelukket på grund af force majeure.

Såfremt leverandøren ønsker en anden retsstilling end anført ovenfor i tilfælde af forsinkelse, skal det være aftalt på forhånd. Forhold som afhængighed af leverandører, maskinproblemer eller nedbrud og lignende kan tale for at sikre sig mulighed for at udskyde leveringstidspunktet.

Transport

Såfremt leverandøren har påtaget sig at sende varerne til bestilleren, sondres der mellem henholdsvis plads- og forsendelseskøb.

Ved forsendelseskøb overtager køber risikoen ved salgsgenstandens overgivelse til en selvstændig fragtfører. Forsendelseskøb betyder, at leveringsstedet er uden for leverandørens normale leveringsområde.

Ved pladskøb overtager køberen risikoen, når produktet kommer i hans besiddelse. Pladskøb betyder, at leveringsstedet ligger inden for det område, hvor sælgeren normalt udbringer varer af den pågældende art ved brug af egne ansatte.

Særlige leveringsklausuler

CIF: "Cost, insurance, freight". Sælgeren betaler omkostninger, fragt og forsikringspræmie for varerne, indtil de kommer frem til bestemmelsesstedet. Køberen har risikoen ved forsendelsen.

Leveringstidspunkt

Leveringssted

Forsinkelse

Transport

Særlige
leveringsklausuler

Leveret eller frit eller franco: Hele forsendelsen til det anførte sted sker på sælgers regning og risiko. Eksempel: "Leveret Odense".

Forslag A

Forslag A

- Pkt. 3.1 Levering finder sted på det tidspunkt, der er aftalt med bestilleren, dog med forbehold for forsinkelser eller forhindringer, der skyldes:
- Bestillerens handling eller undladelse
  - Fejl eller beskadigelse af produktionsudstyr, der bevisligt har forårsaget forsinkelse eller beskadiget produktionen
  - I tilfælde af arbejdskonflikter af enhver art
  - I øvrigt enhver omstændighed som leverandøren ikke er herre over, såsom brand, vandskader, naturkatastrofer, krig, mobilisering eller uforudsete militærindkaldelser af tilsvarende omfang, rekvirering, beslaglæggelse, oprør, uroligheder, valutarestriktioner, mangel på transportmidler, almindelig vareknaphed, restriktioner på drivkraft, eksport- og importforbud og anden lignende force majeure-situation.
- Pkt. 3.2 Ved disse forsinkelser har leverandøren ret til en forlængelse af leveringstiden eller til at hæve aftalen.
- Pkt. 3.3 Hvis en begivenhed som ovenstående bevirker, at opfyldelse af leverandørens leveringsforpligtelser fordyres, er leverandøren forpligtet til at opfylde leveringsforpligtelserne, såfremt bestilleren erklærer at ville betale den af leverandøren beregnede merpris.
- Pkt. 3.4 Såfremt der ikke er aftalt noget tidspunkt for levering, bestemmer leverandøren leveringstidspunktet.

Forslag B

Forslag B

- Pkt. 3.1 Levering finder sted på det med bestilleren aftalte tidspunkt og sted, medmindre levering er udelukket på grund af force majeure-omstændigheder. Er ingen sådan leveringstid aftalt, finder levering sted, når leverandørens arbejde er færdigt.

§ 4 Betaling

Bestemmelsen regulerer: Betalingstidspunkt, morarente og garantistillelse.

Betalingstidspunkt

Såfremt leverandøren ikke har aftalt andet med bestilleren, vil det være købelovens almindelige regler, der finder anvendelse, for så vidt angår betaling.

Udgangspunktet efter købeloven er, at betaling skal ske ved levering.

Morarente

Morarenter er renter, der påløber leverandørens krav mod bestilleren, efter betalingstidspunktet er indtrådt.

Såfremt leverandøren ikke har aftalt andet med bestilleren, vil det være rentelovens almindelige regler, der finder anvendelse. Udgangspunktet efter renteloven er, at leverandøren kan kræve morarente fra forfaldsdagen, hvis denne er fastsat i forvejen og ellers en måned efter, at rentepåkrav er afgivet. Morarenten udgør den til enhver tid gældende diskonto med tillæg af 8 %. Diskontoen fastsættes af Nationalbanken og ændres løbende. På Nationalbankens hjemmeside, der findes på adressen www.nationalbanken.dk, fremgår såvel tidligere diskontosatser som den gældende.

Garantistillelse

Med garantistillelse forstås leverandørens sikkerhed for bestillerens betaling af den aftalte købesum.

Medmindre andet er aftalt, har leverandøren ikke krav på garantistillelse fra bestilleren. Købeloven giver kun leverandøren mulighed for at kræve garantistillelse, såfremt bestilleren er i meget alvorlige økonomiske problemer, hvilket kan være vanskeligt for leverandøren at have fornødent kendskab til.

Leverandøren kan derfor have en interesse i at forbeholde sig retten til at kræve garantistillelse af bestilleren. En sådan ret for leverandøren kunne med rimelighed modsvares af en pligt til at dække bestillerens omkostninger ved garantistillelsen. Forslag A og B indeholder et forslag herom.

Forslag A

- Pkt. 4.1 Betaling sker enten på den dato, der på tilbud, ordrebekræftelse eller faktura angives som sidste rettidige betalingsdag ellers kontant ved levering.
- Pkt. 4.2 Der påløber rente fra forfaldsdagen med leverandørens til enhver tid gældende rente. Renten udgør p.t. X.X %.
- Pkt. 4.3 På leverandørens anmodning er bestilleren til enhver tid pligtig at stille bankgaranti til sikkerhed for betaling.
- Pkt. 4.4 Fremsættes anmodningen efter aftalens indgåelse, er leverandøren forpligtet til at friholde bestilleren for enhver udgift forbundet hermed.

Betalingstidspunkt

Morarente

Garantistillelse

Forslag A

Forslag B

Forslag B

- Pkt. 4.1 Medmindre andet er aftalt, skal betaling ske inden 30 dage efter fakturadato.
- Pkt. 4.2 Der påløber rente fra forfaldsdagen med leverandørens til enhver tid gældende rente.
- Pkt. 4.3 På leverandørens anmodning er bestilleren til enhver tid pligtig at stille bankgaranti til sikkerhed for betaling. Frem-sættes anmodningen efter aftalens indgåelse, er leveran-døren forpligtet til at friholde bestilleren for enhver udgift forbundet hermed.

Forslag C

Forslag C

- Pkt. 4.1 Betaling skal ske senest ved levering.
- Pkt. 4.2 Leverandøren beregner sig X,X % pr. løbende måned i mo-rarente ved forsinket betaling. Leverandøren beregner sig tillige kr. X pr. skriftlig betalingspåmindelse.

§ 5 Ejendomsret, ophavsret m.v.

Bestemmelsen regulerer: Ejendoms- og ophavsret.

Ejendomsret

Mellemmateriale er materiale, data eller informationer, der opstår i produktionsprocessen mellem de originaler/materialer, som bestilleren overdrager til leverandøren, og det færdige produkt, som leverandøren i henhold til aftalen med bestilleren skal levere. Foretager leverandøren ændringer i det leverede materiale, fx indplacering af billeder eller tilføjer diffuseringsinformationer, er det herved opståede materiale at opfatte som mellemmateriale.

Ejendomsret

Mellemmateriale kan fx være:

- Data, der fremkommer som resultat af en scanningsproces, hvor en analog original via en scanner opmåles
- Sammenkopiering af billedmateriale til et nyt billede
- Manipulering af farverne på billeder, således der opstår et nyt og originalt billede
- Logoer, hvor der fx er tilføjet diffuseringsinformationer
- Manipulerede eller ændrede tekster og ombrydningsdokumenter, som adskiller sig fra dem, der eventuelt er leveret af bestilleren
- Sidedokumenter, hvor der er indplaceret billeder
- Udskydningsforme
- Trykforme osv.

Mellemmateriale

Såfremt der ikke er aftalt andet, antages ejendomsretten til mellemmateriale at tilkomme leverandøren. Da dette forhold kan overraske mindre erfarne bestillere, anbefales det at anvende salgs- og leveringsbetingelserne til at præcisere forholdet over for bestilleren.

For god ordens skyld skal det bemærkes, at der i retspraksis er sat spørgsmålstegn ved den ovenfor anførte opfattelse af ejendomsretten til mellemmateriale i et tilfælde, hvor der ikke var vedtaget salgs- og leveringsbetingelser mellem bestilleren og leverandøren.

Materiale, som bestilleren leverer til leverandøren, og som skal indgå i det færdige produkt, er ikke og vil ikke i uændret form kunne opfattes som mellemmateriale.

Ophavsret

For at mindske omfanget af og risikoen for, at der opstår misforståelser med bestiller, anbefales det at bruge salgs- og leveringsbetingelserne til at præcisere, hvem den ophavsretlige beskyttelse af skitser og lignende udfærdiget af leverandøren til brug for bestillerens opgave tilkommer.

Ophavsret

I praksis må det forventes, at bestilleren i en række tilfælde, fx ved tegning af logoer mv., vil stille krav om at få ophavsretten overdraget. Dette er naturligt forekommende, men særskilt aftale herom bør indgås.

Forslag A

Forslag A

- Pkt. 5.1 Ophavsretten til de af leverandøren udviklede forarbejder og koncepter, kreative oplæg, originalmateriale m.m. tilhører leverandøren og må ikke uden leverandørens godkendelse overlades til tredjemand.
- Pkt. 5.2 Hvad leverandøren har tilvejebragt eller ladet tilvejebringe af forarbejder, mellemprodukter, materialer, værktøjer m.m. til brug for leverancen, er leverandørens ejendom. Dette gælder, uanset om det tilvejebragte er særskilt faktureret.
- Pkt. 5.3 Det i pkt. 5.2 omhandlede må alene anvendes til arbejder for bestilleren og opbevares kun efter særskilt aftale herom.

§ 6 Forsinkelse

Bestemmelsen regulerer: Forsinkelse.

Rettidig levering tillægges afgørende betydning i erhvervsforhold. Medmindre man har aftalt andet, er bestilleren ikke forpligtet til at tåle selv mindre forsinkelser. Efter både købeloven og obligationsretten kan bestilleren i erhvervsforhold hæve en aftale og kræve skadeserstatning eller forlange opfyldelse og erstatning selv ved mindre forsinkelser.

Rettidig levering

Såfremt leverandøren ønsker at afbøde købelovens sanktioner, for så vidt angår forsinkelse, kan det ske i salgs- og leveringsbetingelserne.

Forslag A begrænser bestillerens adgang til at hæve aftalen i tilfælde af forsinkelse, såfremt bestilleren ved aftalens indgåelse har præciseret betydningen af, at levering sker til nøjagtig bestemt tid. En sådan præcisering af leveringstiden kan fremgå af opgavens indhold, fx at trykning og leverance af et teaterprogram skal ske, før den forestilling finder sted, som programmet omhandler.

Forslag B svarer til købelovens almindelige regler om forsinkelse.

Forslag A

Forslag A

Pkt. 6.1 Indtræder forsinkelse, er bestilleren med det af pkt. 3.1 følgende forbehold kun berettiget til at hæve aftalen, såfremt han samtidig med aftalens indgåelse har præciseret betydningen af, at levering sker til nøjagtig bestemt tid.

Forslag B

Forslag B

Pkt. 6.1 Leveres der ikke i rette tid, og skyldes dette ikke bestillerens forhold eller en hændelig begivenhed, for hvilken bestilleren bærer faren, har bestilleren valget mellem at forlange levering eller at hæve købet.

Pkt. 6.2 I handelskøb anses enhver forsinkelse for væsentlig, medmindre det alene er en ringe del af det solgte, som er forsinket.

§ 7 Mangler

Bestemmelsen regulerer: Faktiske mangler, korrektur, mer- eller mindrelevering, reklamationsfrist, ret til afhjælpning, hæftelse ved mangler på grund af fejl i bestillerens materiale, fejlplacering af elementer og nummererede arbejder.

Faktiske mangler

Vurderingen af, hvorvidt salgsgenstanden er behæftet med mangler, foretages på det tidspunkt, da risikoen går over på bestilleren. Risikoovergang for salgsgenstanden overgår normalt fra leverandøren til bestilleren på tidspunktet for levering.

Hvorvidt en leverance er mangelfuld, afhænger af en vurdering af det leverede i forhold til, hvad der var aftalt, og hvad bestilleren herudover med rimelighed kunne forvente.

Såfremt leverancen er mangelfuld, vil bestilleren have mulighed for at gøre misligholdelsesbeføjelser gældende. Bestillerens beføjelser omfatter omlevering, ophævelse, afslag og eller erstatning.

Ved omlevering forstås bestillerens mulighed for at kræve naturalopfyldelse, dvs. mangelfuld leverance omleveret med leverance uden mangler. Er manglen uvæsentlig, kan bestilleren ikke kræve omlevering, medmindre leverandøren har handlet svigagtigt eller har kendt manglen på et tidspunkt, hvor leverandøren uden urimelig opofrelse kunne have fremskaffet mangelfri leverance. Bestilleren kan ikke både kræve omlevering og ophævelse eller omlevering og afslag.

Ved ophævelse forstås, at en aftalepart bringer begge parter forpligtelser til at opfylde aftalen til ophør ved en meddelelse til den anden part, såfremt parten kan gøre dette ansvarsfrit på grund af den anden parts misligholdelse af aftalen.

Når en aftale er ophævet har ingen af parterne krav på at yde hinanden noget. Den, der ophæver kontrakten, kan kræve sit tab erstattet. Ophævelse forudsætter samme grad af mangel som omlevering, jf. afsnittet ovenfor.

Ved afslag forstås en reduktion af den aftalte pris på grund af mangler ved leverancen. Manglen behøver ikke være væsentlig, den skal blot være værdiforringende og ikke bagatelagtig.

Ved erstatning forstås leverandørens pligt til at dække bestillerens omkostninger som følge af mangelfuld levering. Såfremt bestilleren hæver aftalen, vil bestilleren have krav på forskellen af værdien af mangelfri levering og købesummen. Såfremt bestilleren ikke hæver aftalen, vil bestilleren i nogle tilfælde kunne kræve erstatning for den forringelse i tingenes værdi, som manglen medfører, fx beregnet efter omkostninger ved reparation af leverancen.

Forslag A, pkt. 7.2, begrænser bestillerens ret til afslag samt ophævelse ved mindre afvigelser i forhold til det aftalte eller godkendte prøver.

Faktiske mangler

Oml levering

Ophævelse

Afslag

Erstatning

Korrektur

Ved korrektur forstås et medie fremstillet af leverandøren til brug for bestillerens godkendelse, inden leverandøren starter produktionen. Mediet kan være print, digitale informationer, prøvetryk og lignende.

For at mindske risikoen for fejl og mangler bør det overvejes at aftale korrektur, hvor der er mulighed herfor.

I det omfang leverandørens leverance svarer til korrektoren med de af bestilleren anførte rettelser, er det rimeligt at friholde leverandøren for ansvar, såfremt leverancen på trods af korrektoren indeholder fejl.

Leverandøren bør i tilbuddet beskrive, hvilke konkrete korrekturforløb der planlægges i forbindelse med leverancen, hvorved bestilleren har fået kendskab til antallet af korrekture. Hvis bestilleren derefter ønsker ekstra korrekturforløb, er leverandøren berettiget til at forlange betaling herfor.

Hvis leverandøren vælger at gennemføre produktionen uden at stille korrekture til rådighed for bestilleren, vil leverandøren påtage sig ansvaret for eventuelle fejl, der opstår under produktionen.

Såfremt bestilleren af tidsmæssige årsager ønsker en leverance gennemført uden korrektur, bør leverandøren indgå særskilt aftale om, hvem der bærer ansvaret for eventuelle fejl og mangler, der kan opstå under produktionen.

Forslag A, pkt. 7.1, indeholder en ansvarsbegrænsning, hvor bestilleren har haft adgang til at foretage rettelser på baggrund af en korrektur.

Mer- eller mindrelevering

Mer- eller mindrelevering

Ved mer- eller mindrelevering forstås leverandørens ret til levering af mer eller mindre end aftalt kvantum.

Medmindre andet er aftalt eller følger af sædvaner, er leverandøren forpligtet til at levere det aftalte kvantum. Der har i hvert fald tidligere eksisteret en branchesædvane, hvorefter et spillerum på 10 % ved levering af brochurer fra trykkeri måtte anses for tilstrækkelig levering.

Leverandøren kan uanset sædvaner og lignende have interesse i at sikre sig ret til mer- eller mindrelevering. Det er oplagt at forbeholde sig en sådan ret i salgs- og leveringsbetingelserne. Herved undgår leverandøren den usikkerhed, der er omkring eksistensen og anvendelsen af branchesædvaner, ligesom leverandøren har givet bestilleren lejlighed til at gøre sig bekendt med samme.

Branchen følger ofte en praksis med mer- eller mindrelevering af indtil 10 % med tilsvarende regulering af opgavens pris. Prisreguleringen sker ud fra følgende stykpris og ikke ud fra en forholdsmæssig regulering af basisprisen. Derfor bør leverandøren altid opgive følgende stykpris i tilbud og ordrebekræftelser.

Forslag A, pkt. 7.3, indeholder en ret til mer- eller mindrelevering af indtil 10 %.

Reklamationsfrist

Medmindre man har aftalt andet, skal bestilleren foretage reklamation over for leverandøren straks efter, han har opdaget eller burde have opdaget en mangel. Bestilleren er forpligtet til straks efter modtagelsen af leverancen at foretage en ordentlig undersøgelse heraf.

Forslag A, pkt. 7.4, indeholder en gengivelse af, hvad der følger af købeloven på dette område.

Ret til afhjælpning

Ret til afhjælpning

En leverandør har ikke, medmindre andet er aftalt, ret til selv at rette mangler ved en leverance, efter levering har fundet sted. Det kan derfor være i leverandørens interesse at sikre sig en ret til at foretage afhjælpning.

Forslag A, pkt. 7.4, indeholder en ret for leverandøren til at foretage afhjælpning. Tilbyder leverandøren at afhjælpe en mangel, er bestilleren, forudsat at afhjælpning sker, afskåret fra at hæve købet, såfremt afhjælpningen kan ske inden rimelig tid.

Hæftelse ved mangler på grund af fejl i bestillerens materiale

Hæftelse ved mangler på grund af fejl i bestillerens materiale

I de tilfælde, hvor en mangel er opstået som følge af fejl i materiale, som bestilleren har tilvejebragt til leverancen, hæfter leverandøren normalt ikke.

Eksempler på sådanne fejl kan være:

- Bestilleren fremsender færdigt ombrudte sider, hvorpå der efterfølgende viser sig at være stavefejl
- Bestilleren selv indkøber papir til produktionen, og at der så efterfølgende opstår spøgelsestryk, eller at toneflader i trykket fremstår ujævnt
- Bestilleren leverer færdige trykforme med fejl i udskydning eller diffusering.

Forslag A, pkt. 7.5, indeholder en ansvarsfraskrivelse for de tilfælde, hvor en mangel er opstået som følge af fejl i noget, som bestilleren har tilvejebragt til leverancen.

Fejlplacering af elementer

Fejlplacering af elementer

Forslag A, pkt. 7.6, indeholder en ansvarsfraskrivelse for de tilfælde, hvor leverandøren skal klæbe elementer ind i leverancen. Bestemmelsen er især relevant for leverandører, der udfører bogbinderiarbejde og anden efterbehandling.

Nummererede arbejder

Nummererede arbejder

Forslag A, pkt. 7.7, indeholder en ansvarsfraskrivelse i forbindelse med nummererede arbejder, ligesom den indeholder et krav om ekstra betaling i tilfælde af rettelser af numre.

Forslag A

Forslag A

Pkt. 7.1 Leverandøren har intet ansvar for fejl, som bestilleren ikke skriftligt har rettet i korrektur, herunder print, digitale informationer, prøvetryk og lignende.

- Pkt. 7.2 Bestilleren er ikke berettiget til prisafslag eller til at nægte at modtage det bestilte ved mindre afvigelser fra godkendt prøve eller aftalt specifikation.
- Pkt. 7.3 Leverandøren har ret til en mer- eller mindrelevering på indtil 10 % af aftalt oplag. I de tilfælde, hvor papir eller andet materiale er fremstillet specielt til ordren af andre end leverandøren, har leverandøren ret til en rimelig mer- eller mindrelevering ud over 10 % af aftalt oplag, dog højst svarende til materialeleverandørens leveringsbetingelser.
- Pkt. 7.4 Bestilleren er ansvarlig for straks at reklamere over en mangelfuld leverance. Undlades reklamation, eller reklamerer bestilleren for sent, mister bestilleren adgangen til at gøre manglen gældende. Leverandøren er berettiget til at afhjælpe en mangel, såfremt dette kan ske inden for rimelig tid.
- Pkt. 7.5 Leverandøren hæfter ikke for fejl eller mangler, der kan henføres til, at bestilleren selv tilvejebringer papir eller andet til leverancen.
- Pkt. 7.6 Leverandøren er uden ansvar for fejlplacering af klæbede eller indlagte elementer, såfremt bestilleren ikke skriftligt har givet leverandøren nøjagtig instruktion om disses placering.
- Pkt. 7.7 Leverandøren giver ingen garanti for manglende eller dublerede numre ved leverancer indeholdende nummererede arbejder. Ved leverancer indeholdende arbejder, som er nummererede ved modtagelsen, beregnes eventuelle rettelser af numre ekstra.

Forslag B

Forslag B

- Pkt. 7.1 Bestilleren er berettiget til prisafslag ved mindre afvigelser fra godkendt prøve eller aftalt specifikation.
- Pkt. 7.2 Leverandøren har ret til en mer- eller mindrelevering på indtil X % af aftalt oplag. I de tilfælde, hvor papir eller andet materiale er fremstillet specielt til ordren af andre end leverandøren, har leverandøren ret til en rimelig mer- eller mindrelevering ud over X % af aftalt oplag, dog højst svarende til materialeleverandørens leveringsbetingelser.
- Pkt. 7.3 Bestilleren er ansvarlig for straks at reklamere over en mangelfuld leverance. Undlades reklamation eller reklamerer bestilleren for sent, mister bestilleren adgangen til at gøre manglen gældende.

§ 8 Erstatningsansvar

Bestemmelsen regulerer: Leverandørens erstatningsansvar for mangler, forsinkelse, produktansvar, immaterielle rettigheder og giver desuden mulighed for at indsætte ansvarsfraskrivelser og -begrænsninger.

Mangler og forsinkelse

Udgangspunktet er, at en leverandør er erstatningsansvarlig for det tab, som en forsinkelse eller en mangel har forårsaget hos bestilleren, hvis forsinkelsen eller manglen skyldes en ansvarspådragende fejl, hvilket vil sige, at man har handlet i strid med god praksis vedrørende det pågældende arbejde, og at man som leverandør kan bebrejdes dette.

Bestilleren kan have andre beføjelser end erstatning, såfremt der foreligger forsinkelse eller mangler, jf. §§ 6 og 7 i nærværende vejledning.

Hvis man som leverandør leverer ting og ting alene, dvs. at leverancen ikke består af bearbejdning af ting tilhørende bestilleren eller tilsvarende, er erstatningsansvaret reguleret i købeloven. Heraf følger som udgangspunkt, at leverandøren er ansvarlig uden at have udvist ansvarspådragende fejl, dvs. et ansvar uden skyld.

Hvis erstatningsansvaret ikke er nærmere reguleret i leveringsbetingelser, omfatter erstatningsansvaret bestillerens fulde, dokumenterbare tab uden begrænsning.

Det er væsentlig at understrege, at bestilleren skal have reklameret hurtigt efter, at bestilleren blev eller burde være blevet opmærksom på erstatningskravet. Dette skal som udgangspunkt ske inden for et par uger. Hvis der er reklameret for sent, bortfalder alle beføjelser, dvs. også erstatningskravet.

Forslag B og C indeholder ansvarsfraskrivelser og -begrænsninger i tilfælde, hvor leverandøren er erstatningsansvarlig for mangler og forsinkelse i henhold til parternes aftale.

Produktansvar

Produktansvar udgør en særskilt del af leverandørens erstatningsansvar, nemlig for fysiske skader som leverandørens produkt eller ydelse har forårsaget på andet end leverandørens leverance efter levering.

Der findes ikke i dansk ret en reklamationsfrist som for erstatning for forsinkelse og mangler.

Leverandøren er som udgangspunkt erstatningsansvarlig for produktansvarsskader, hvis det leverede produkt eller ydelse har forårsaget en fysisk skade på andet end leverancen selv efter leveringen heraf som følge af en defekt ved leverancen. Defekten skal kunne tilskrives leverandøren eller tidligere omsætningsled som en ansvarspådragende fejl.

Der skal med andre ord både være en defekt ved det leverede, og defekten skal kunne bebrejdes producenten heraf som en ansvarspådragende fejl. Et produkt har en defekt, hvis det ikke har den sikkerhed, som man med rette kan forvente.

Mangler og forsinkelse

Misligholdelsesbeføjelser

Erstatningens størrelse

Reklamation

Produktansvar

Reklamation

Defekt

Hvis leverandøren ikke har produceret det skadevoldende produkt, og producenten har handlet ansvarspådragende, kan skadelidte vælge at rejse sit erstatningskrav både mod leverandøren og mod producenten. Producenten er i en sådan situation ikke beskyttet af leverandørens erstatningsregulering i leverandørens kontrakt med skadelidte. Skadelidte kan derfor have en fordel ved at springe i kontraktleddene.

Springende regres

Som følge af muligheden for spring i kontraktleddene er produktansvar vanskeligt helt at gardere sig imod i leveringsbetingelser. Kontraktreguleringen er kun mulig med den direkte kunde og ikke over for efterfølgende omsætningsled.

Hvis leverandøren har produceret og sælger genstande, og disse forårsager personskade eller forbrugertingskade, er leverandørens erstatningsansvar omfattet af en særlig lov om produktansvar, produktansvarsloven. Loven har indført et erstatningsansvar uden skyld hos producenten. Det er tilstrækkeligt, at et defekt produkt har forårsaget person- eller forbrugertingskade. Produktansvarslovens erstatningsansvar kan ikke fraviges ved aftale over for skadelidte.

Produktansvarsloven

Erstatningsansvaret omfatter skadelidtes fulde, dokumentbare tab og er således ikke begrænset uden særlig aftale herom.

Erstatningens størrelse

Immaterielle rettigheder

En leverandør er som udgangspunkt erstatningsansvarlig, hvis leverandørens egen ydelse eller eget produkt strider mod andres immaterielle rettigheder, såfremt leverandøren kan bebrejdes krænkelsen af rettighederne.

Immaterielle rettigheder

Erstatningsansvaret er ubegrænset og omfatter således kravstillerens fulde, dokumenterbare tab.

Som udgangspunkt er leverandøren ikke ansvarlig for bestillerens manglende ret til at disponere over det til leverancen fornødne materiale. Situationen opstår, hvis bestilleren leverer materiale, som han ikke har ret til at råde over, eller hvis han uberettiget gør brug af andres intellektuelle rettigheder, såsom fotos, design og varemærker.

Såfremt leverandøren indså eller burde have indset, at bestilleren ikke havde ret til at disponere over det til leverancen fornødne anvendte materiale, kan leverandøren pådrage sig ansvar over for den krænkede rettighedshaver. Forslag A, B og C indeholder derfor alle en ansvarsfraskrivelse for sådanne forhold i henhold til bestilleren.

Forsikringsforhold

Erhvervs- og produktansvarsforsikring

Forsikringsforhold

Uanset anvendelse af salgs- og leveringsbetingelser indeholder alle former for samhandel risiko for skade og erstatningsansvar, hvorfor enhver leverandør entydigt bør overveje at tegne ansvarsforsikring. En ansvarsforsikring medfører dog på ingen måde, at leverandøren ikke har behov for at regulere sit erstatningsansvar i salgs- og leveringsbetingelser. Dette allerede fordi en ansvarsforsikring ikke omfatter leverandørens fulde erstatningsrisiko.

En ansvarsforsikring består af 2 adskilte dele:

- Erhvervsansvarsforsikring
- Produktansvarsforsikring

Forsikringerne er ofte kombinerede

Hertil kommer flere forskellige relevante dækningsudvidelser, der kan fjerne væsentlige dækningsundtagelser i de forsikringsvilkår, som forsikringsselskaberne sædvanligvis udbyder, jf. særligt behandlings- og bearbejdningsklausul kombineret med ingrediens- og komponentklausulen omtalt nedenfor.

Erhvervsansvarsforsikringen dækker leverandørens ansvar for skader, som leverandøren og dennes medarbejdere forvolder, mens arbejdet udføres. Det kan være skade på bestillerens produkter, som sker under leverandørens udførelse af arbejdet.

Erhvervsansvarsforsikring

Forsikringen dækker ikke skade på ting, som tilhører leverandøren, som han har til låns, leje, opbevaring, afbenyttelse mv., økonomiske tab som følge af forsinkelse med leveringen eller skade på leverandørens egne produkter.

Tredjemands aktiver

Det er væsentligt at notere, at erhvervsansvarsforsikringen sædvanligvis omfatter driftstab og lignende tab hos bestilleren, såfremt driftstabet følger en fysisk skade, der er omfattet af forsikringsdækningen.

Produktansvarsforsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for skade på person eller ting forvoldt af leverandørens produkter eller ydelser, efter de er bragt i omsætning eller præsteret. Forsikringsdækning opnås fx, hvis et parti fødevarer efter levering påføres fejlagtig og ulovlig emballage, hvorefter fødevarerne skal destrueres i butikken, eller hvis en bogbinder ikke anvender nok lim i produktionen af magasiner, hvorefter siderne falder ud, når abonnenterne åbner magasinet.

Produktansvarsforsikring

Produktansvarsforsikringen omfatter i modsætning til erhvervsansvarsforsikringen som udgangspunkt ikke driftstab og lignende indirekte tab, der følger af en forsikringsdækket fysisk skade. Kun hvis leverandøren har fraskrevet sig driftstab for produktansvaret, forsikringsselskabet har godkendt fraskrivelse, fraskrivelsen har været anvendt, men leverandøren alligevel bliver erstatningsansvarlig, vil forsikringen dække denne erstatningspost. Af denne årsag bør man altid anmode sit forsikringsselskab om at godkende de leveringsbetingelser, som man anvender. Forslag A, B og C indeholder alle ansvarsfraskrivelser, hvorefter leverandøren på intet tidspunkt og uanset årsag kan komme til at være erstatningsansvarlig for indirekte tab.

Såfremt leverandøren fraskriver sig eller begrænser sit ansvar over for bestilleren, vil en eventuel ansvarsforsikring kun komme til anvendelse for beløb, som leverandøren bærer erstatningsansvaret for. Hvis erstatningsansvaret er fraskrevet, kan leverandøren ikke lade være med at påberåbe sig fraskrivelsen, blot fordi erstatningsansvaret er omfattet af forsikringsdækningen.

Hvis leverandøren påtager sig et videregående ansvar, vil en ansvarsforsikring ikke dække dette ansvar. Et videregående ansvar kan fx være en garanti og/eller en forlænget reklamationsfrist. På tilsvarende måde bortfalder forsikringsdækningen, hvis leverandøren har accepteret en ansvarsfraskrivelse fra sin egen leverandør, medmindre forsikringsselskabet forinden har accepteret denne fraskrivelse, eller medmindre fraskrivelsen er i overensstemmelse med branchesædvane.

Dækningsudvidelser

De fleste standard erhvervs- og produktansvarsforsikringer undtager forsikringsdækning for skade på ting, som leverandøren har arbejdet på, uanset om skaden sker under arbejdets udførelse eller efterfølgende. Denne dækningsundtagelse er ganske relevant, og man skal derfor overveje muligheden for at tegne en dækningsudvidelse, der fjerner denne klausul. *Behandlings- og bearbejdningsforsikringen* dækker leverandørens ansvar for skader på ting, som leverandøren har påtaget sig at bearbejde, behandle, klargøre, installere, reparere eller montere, uanset om skaden sker under eller efter hvervets udførelse. Denne dækningsudvidelse skal kombineres som en forsikringsdækning for *ingrediens- og komponenttilfælde*, der omfatter skade eller tab på det produkt, som leverandørens produkt eller ydelse indgår som en del af eller anvendes til produktion af.

Forsikringsudvidelsen omfatter kort fortalt og lettere simplificeret reparationsudgiften eller værdien af slutproduktet med fradrag af værdien af leverandørens leverance. Forsikringen vil fx kunne dække i nogle situationer, hvor leverandøren som bogbinder uagtsomt beskadiger et trykkeris (bestillerens) tryksag under færdiggørelsen.

Nogle forsikringsselskaber tilbyder ikke denne forsikringsdækning for skade på ting under behandling- og bearbejdning under arbejdets udførelse (erhvervsforsikring).

Særligt for bogbindere

Forslagene indeholder en særlig angivelse af, hvor mange indstillingsark bogbinderen har forudsat for påtagelse af opgaven. I det omfang det leverede antal ark ikke svarer til den angivne forudsætning, kan forslagene medføre en ansvarsfraskrivelse for leverandøren.

De anførte oplag og indstillingsprocenter må leverandøren selv tilpasse. Bogbinderen bør kunne dokumentere, at bestilleren er vejledt om de tilfælde, hvor de i forslaget anførte hensyn, der kan påvirke antallet af indstillingsark, kan finde anvendelse.

Forslagene indeholder desuden en bestemmelse om, at bogbinderen ikke er forpligtet til at kontrollere leverancen ved dens modtagelse, for så vidt angår oplag og beskaffenhed. Derudover anses en leverance for fulgød, selvom en halv procent af oplaget anses for defekt.

Særligt for reproydelse

I forslag B og C er der indsat en betingelse om levering af reproydelse, hvorefter leverandøren ikke kan gøres ansvarlig efter trykningens begyndelse. Leverandøren er dog forpligtet til at levere nye, rettede trykforme, hvis der reklameres inden trykningens påbegyndelse.

Dækningsudvidelser

Særligt for bogbindere

Særligt for reproydelse

Forslag

Forslag

I vejledningen foreslås følgende alternativer til udfærdigelsen af salgs- og leveringsbetingelser:

- **Forslag A** indeholder en ansvarsfraskrivelse for indirekte tab i forhold til produktansvar
- **Forslag B** indeholder ansvarsbegrænsninger, som fastsættes til et forudbestemt beløb
- **Forslag C** indeholder omfattende ansvarsfraskrivelser
- **Forslag D** er et forslag til et brev, hvori leverandøren påtager sig ansvar over for bestemte kunder.

Det skal særligt fremhæves, at der ikke findes nogen prioritet for anvendelsen af forslagene. Leverandøren må selv vurdere, hvilket af forslagene der passer virksomheden bedst.

Forslag A

Forslag A

Ansvar

- Pkt. 8.1 Leverandøren og bestilleren er erstatningsansvarlige for egne handlinger og unladelser efter dansk rets almindelige erstatningsregler.
- Pkt. 8.2 Uanset eventuelle modstridende vilkår i aftalegrundlaget er leverandøren ikke ansvarlig over for bestilleren for manglende opfyldelse af forpligtelser, som kan henhøres til force majeure. Ansvarsfriheden består, så længe force majeure består. Som force majeure anses forhold, der er uden for leverandørens kontrol, og som leverandøren ikke kunne forudse ved aftalens indgåelse, fx usædvanlige naturforhold, krig, terror, brand, oversvømmelse, hærværk og arbejdsstridigheder.

Produktansvar

- Pkt. 8.3 For produktansvar gælder de til enhver tid gældende regler om produktansvar.
- Pkt. 8.4 I det omfang, intet andet fremgår af ufravigelige retsregler, og leverandøren ikke handler groft uagtsomt, er leverandøren ikke ansvarlig for driftstab, avancetab eller andet indirekte tab, som kan henføres til produktansvarsskade.
- Pkt. 8.5 Bestilleren skal holde leverandøren skadesløs i den udstrækning, leverandøren pålægges ansvar over for tredje-mand for sådan skade og sådant tab, som leverandøren efter pkt. 8.3-8.4 ikke er ansvarlig for over for bestilleren.

Alternativ til pkt.8.5

Bliver leverandøren pålagt et ansvar i forbindelse med bestillerens brug af leverede varer og/eller ydelser – herunder videresalg – er bestilleren pligtig til at holde leverandøren skadesløs.

Sidstnævnte vil ikke være omfattet af bestillerens eventuelle ansvarsforsikring, idet bestilleren har påtaget sig et udvidet ansvar i forhold til dansk rets almindelige erstatningsregler.

Tredjemands rettigheder

- Pkt. 8.6 Leverandøren har intet ansvar for bestillerens manglende hjemmel til reproduktion, mangfoldiggørelse eller udgivelse af hhv. skrift, billeder, tegninger, mønstre, illustrationer, tekster, varemærker, andre forretningskendetegn og øvrigt varedstyr, herunder formgivning eller andet, der kan være underkastet tredjemands rettigheder.
- Pkt. 8.7 Hvis leverandøren er erstatningsansvarlig over for tredjemand som følge af bestillerens manglende hjemmel til erhvervsmæssig udnyttelse af tredjemands rettigheder, forpligtes bestilleren til at holde leverandøren skadesløs herfor.

Tillægsbetingelser for bogbinderiarbejde

- Pkt. 8.8 Leverandøren betaler ikke dekort eller erstatning for eventuelt manglende eksemplarer forårsaget af utilstrækkelig levering af indstillingsark til leverandøren.

Følgende procentsatser angives til vejledning om tilstrækkelige indstillingsark:

- Oplag over 1.000 eksemplarer ..... 8,0 %
- Oplag over 2.000 eksemplarer ..... 7,0 %
- Oplag over 5.000 eksemplarer ..... 5,0 %
- Oplag over 10.000 eksemplarer ..... 4,0 %
- Oplag over 20.000 eksemplarer ..... 3,5 %

Ved beregning af indstillingsark skal der desuden tages hensyn til papirkvaliteten, trykkets beskaffenhed, om arbejdet udføres som håndarbejde eller på maskine, samt hvor mange discipliner tryksagen skal gennemgå, hvilke forhold alle kan medføre, at der må leveres yderligere indstillingsark end forudsat. Ved dellevering skal der beregnes en højere spildprocent.

- Pkt. 8.9 Leverandøren er ikke forpligtet til at kontrollere det modtagne oplag med hensyn til mængde og beskaffenhed.
- Pkt. 8.10 Leverandøren er berettiget til som fuldgod levering at levere oplag, som indeholder defekte eksemplarer med indtil en halv procent af oplaget.
- Pkt. 8.11 I tilfælde hvor leverandøren har påtaget sig leveringen af færdiggjorte varer til bestillerens kunder, er leverandøren ikke ansvarlig for eventuelle fejlekspeditioner. Bestilleren må desuden selv kontrollere, at leveringsoplysninger mv. opgives korrekt til leverandøren.

Tillægsbetingelser for reproydelse

- Pkt. 8.12 Bestillerens kvalitetskontrol overtager det fulde ansvar fra trykningens påbegyndelse. Ved fejl i trykforme, herunder trykplader, film, filer mv., er leverandøren ikke erstatningsansvarlig for deraf følgende tab, men er alene pligtig til at levere nye, rettede trykforme.

Ansvar

- Pkt. 8.1 Leverandøren og bestilleren er erstatningsansvarlige for egne handlinger og undladelser efter dansk rets almindelige erstatningsregler.
- Pkt. 8.2 Uanset eventuelle modstridende vilkår i aftalegrundlaget er leverandøren ikke ansvarlig over for bestilleren for manglende opfyldelse af forpligtelser, som kan henhøres til force majeure. Ansvarsfriheden består, så længe force majeure består. Som force majeure anses forhold, der er uden for leverandørens kontrol, og som leverandøren ikke kunne forudse ved aftalens indgåelse, fx usædvanlige naturforhold, krig, terror, brand, oversvømmelse, hærværk og arbejdsstridigheder.
- Pkt. 8.3 Leverandørens erstatningsansvar er begrænset til kr. X, medmindre leverandøren har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

Alternativ til pkt. 8.3

Leverandørens erstatningsansvar er begrænset til et beløb svarende til X gange leverancens samlede pris uden moms, medmindre leverandøren har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

Produktansvar

- Pkt. 8.4 For produktansvar gælder de til enhver tid gældende regler i dansk ret.
- Pkt. 8.5 For eventuelt produktansvar, der ikke er omfattet af ufravigelige regler om produktansvar, gælder derimod følgende begrænsninger:
- Leverandøren er alene ansvarlig, hvis det kan bevises, at skaden skyldes fejl eller forsømmelser begået af leverandøren eller andre i produktionskæden, som leverandøren hæfter for
  - Leverandøren kan ikke gøres ansvarlig for driftstab, tidstab eller andet indirekte tab, herunder tab af produktion, salg, fortjeneste, tid eller goodwill.
- Pkt. 8.6 Leverandørens erstatningsansvar er begrænset til kr. X for produktansvarsskader, medmindre leverandøren har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

Alternativ til pkt. 8.6

Leverandørens erstatningsansvar er begrænset til et beløb svarende til X gange leverancens samlede pris uden moms for produktansvarsskader, medmindre leverandøren har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

- Pkt. 8.7 I den udstrækning leverandøren måtte blive pålagt produktansvar over for en tredjemand, er bestilleren forpligtet til at holde leverandøren skadesløs i samme omfang, som leverandørens ansvar er begrænset efter ovenstående bestemmelser.

Tredjemands rettigheder

- Pkt. 8.8 Leverandøren har intet ansvar for bestillerens manglende hjemmel til reproduktion, mangfoldiggørelse eller udgivelse af hhv. skrift, billeder, tegninger, mønstre, illustrationer, tekster, varemærker, andre forretningskendetegn og øvrigt varemærkestyr, herunder formgivning eller andet, der kan være underkastet tredjemands rettigheder.
- Pkt. 8.9 Hvis leverandøren er erstatningsansvarlig over for tredjemand som følge af bestillerens manglende hjemmel til erhvervsmæssig udnyttelse af tredjemands rettigheder, forpligtes bestilleren til at holde leverandøren skadesløs herfor. I tilfælde, hvor leverandøren på uagtsomt måde selv har valgt at benytte tredjemands beskyttede rettigheder, er leverandørens ansvar begrænset til kr. X.

Tillægsbetingelser for bogbinderiarbejde

- Pkt. 8.10 Leverandøren betaler ikke dekort eller erstatning for eventuelt manglende eksemplarer forårsaget af utilstrækkelig levering af indstillingsark til leverandøren.

Følgende procentsatser angives til vejledning om tilstrækkelige indstillingsark:

- Oplag over 1.000 eksemplarer ..... 8,0 %
- Oplag over 2.000 eksemplarer ..... 7,0 %
- Oplag over 5.000 eksemplarer ..... 5,0 %
- Oplag over 10.000 eksemplarer ..... 4,0 %
- Oplag over 20.000 eksemplarer ..... 3,5 %

Ved beregning af indstillingsark skal der desuden tages hensyn til papirkvaliteten, trykkets beskaffenhed, om arbejdet udføres som håndarbejde eller på maskine, samt hvor mange discipliner tryksagen skal gennemgå, hvilke forhold alle kan medføre, at der må leveres yderligere indstillingsark end forudsat. Ved dellevering skal der beregnes en højere spildprocent.

- Pkt. 8.11 Leverandøren er ikke forpligtet til at kontrollere det modtagne oplag med hensyn til mængde og beskaffenhed.
- Pkt. 8.12 Leverandøren er berettiget til som fuldgod levering at levere oplag, som indeholder defekte eksemplarer med indtil en halv procent af oplaget.
- Pkt. 8.13 I tilfælde hvor leverandøren påtager sig leveringen af færdiggjorte varer til bestillerens kunder, er leverandøren ikke ansvarlig for eventuelle fejlekspeditioner. Bestilleren må desuden selv kontrollere, at leveringsoplysninger mv. opgives korrekt til leverandøren.

Tillægsbetingelser for reproydelse

- Pkt. 8.14 Bestillerens kvalitetskontrol overtager det fulde ansvar fra trykningens påbegyndelse. Ved fejl i trykforme, herunder trykplader, film, filer mv., er leverandøren ikke erstatningsansvarlig for deraf følgende tab, men er alene pligtig til at levere nye, rettede trykforme.

Ansvar

- Pkt. 8.1 Leverandøren er ikke erstatningsansvarlig over for sine medkontrahenter, medmindre leverandøren handler forsætligt eller groft uagtsomt.
- Pkt. 8.2 Leverandøren er på intet tidspunkt og uanset årsag erstatningsansvarlig for bestillerens driftstab, avancetab, tidstab eller andet indirekte tab, herunder tab af produktion, salg, fortjeneste, tid eller goodwill.

Alternativ til pkt. 8.2

Leverandøren er på intet tidspunkt og uanset årsag erstatningsansvarlig for bestillerens driftstab, avancetab, tidstab eller andet indirekte tab, herunder tab af produktion, salg, fortjeneste, tid eller goodwill, medmindre leverandøren handler forsætligt eller groft uagtsomt.

Produktansvar

- Pkt. 8.3 For produktansvar er leverandøren ansvarlig i overensstemmelse med de bestemmelser i produktansvarsloven, der ikke kan fraviges ved aftale.
- Pkt. 8.4 Leverandøren fraskriver sig produktansvar på ethvert andet grundlag.

Supplerende

- Pkt. 8.5 Uanset modstridende vilkår i betingelserne anses leverandøren som erstatningsansvarlig, såfremt det godtgøres, at skaden eller tabet skyldes leverandørens og dennes ansattes forsætlige eller groft uagtsomme adfærd.
- Pkt. 8.6 I den udstrækning leverandøren måtte blive pålagt produktansvar over for en tredjemand, er bestilleren forpligtet til at holde leverandøren skadesløs i samme omfang, som leverandørens ansvar er begrænset efter ovenstående bestemmelser.
- Pkt. 8.7 Leverandøren er på intet tidspunkt og uanset årsag ansvarlig for bestillerens driftstab, avancetab, tidstab eller andet indirekte tab, herunder tab af produktion, salg, fortjeneste, tid eller goodwill, medmindre leverandøren eller dennes ansatte har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

Tillægsbetingelser for behandling og bearbejdning

- Pkt. 8.8 Uanset pkt. 8.1-8.7 er leverandøren dog erstatningsansvarlig for skade og tab, uanset om kravet er baseret på erstatning i eller uden for kontrakt, herunder produktansvar, efter dansk rets almindelige erstatningsregler for krav i relation til skade eller tab på det produkt, som leverandøren behandler og bearbejder.
- Pkt. 8.9 Leverandørens samlede omkostninger, herunder for erstatning og evt. øvrige misligholdelsesbeføjelser, kan dog ikke overstige værdien af et slutprodukt, og leverandøren er ikke erstatningsansvarlig for driftstab, avancetab eller andet indirekte tab, medmindre leverandørens handling er sket med forsæt eller grov uagtsomhed.

Ovennævnte løsning kan overvejes af leverandører, der har tegnet forsikringsdækning for behandling og bearbejdning samt ingrediens- og komponentdækning. Løsningen bør alene anvendes, såfremt man ønsker at fraskrive sig ethvert erstatningsansvar vedrørende forsinkelser, mangler, mv., men samtidig ønsker at gøre brug af sin forsikring i relation til beskadigelse af materialer, som er leveret af bestilleren, og som skal behandles eller bearbejdes i henhold til parternes aftale.

Tredjemands rettigheder

- Pkt. 8.10 Leverandøren har intet ansvar for bestillerens manglende hjemmel til reproduktion, mangfoldiggørelse eller udgivelse af hhv. skrift, billeder, tegninger, mønstre, illustrationer, tekster, varemærker, andre forretningskendetegn og øvrigt varemærke, herunder formgivning eller andet, der kan være underkastet tredjemands rettigheder.
- Pkt. 8.11 Hvis leverandøren er erstatningsansvarlig over for tredjemand som følge af bestillerens manglende hjemmel til erhvervsmæssig udnyttelse af tredjemands rettigheder, forpligtes bestilleren til at holde leverandøren skadesløs herfor. Dette gælder endvidere i tilfælde, hvor leverandøren på uagtsom måde selv vælger at benytte tredjemands beskyttede rettigheder.

Tillægsbetingelser for bogbinderiarbejde

- Pkt. 8.12 Leverandøren betaler ikke dekort eller erstatning for eventuelt manglende eksemplarer forårsaget af utilstrækkelige indstillingsark til leverandøren.

Følgende procentsatser angives til vejledning om tilstrækkelige indstillingsark:

- Oplag over 1.000 eksemplarer ..... 8,0 %
- Oplag over 2.000 eksemplarer ..... 7,0 %
- Oplag over 5.000 eksemplarer ..... 5,0 %
- Oplag over 10.000 eksemplarer ..... 4,0 %
- Oplag over 20.000 eksemplarer ..... 3,5 %

Ved beregning af indstillingsark må der desuden tages hensyn til papirkvaliteten, trykkets beskaffenhed, om arbejdet udføres som håndarbejde eller på maskine, samt hvor mange discipliner tryksagen skal gennemgå, hvilke forhold alle kan medføre, at der må leveres yderligere indstillingsark end forudsat. Ved dellevering skal der derimod beregnes en højere spildprocent.

- Pkt. 8.13 Leverandøren er ikke forpligtet til at kontrollere det modtagne oplag med hensyn til mængde og beskaffenhed.
- Pkt. 8.14 Leverandøren er berettiget til som fulgods levering at levere oplag, som indeholder defekte eksemplarer med indtil en halv procent af oplaget.
- Pkt. 8.15 Leverandøren kan ikke drages til ansvar for det endelige resultat, såfremt leverandøren ikke modtager trykark med false- og skæremærker eller beskæringsprøver af ark, bøger, plancher, omslag og smudsomslag.

Pkt. 8.16 I tilfælde, hvor leverandøren påtager sig leveringen af færdiggjorte varer til bestillerens kunder, er leverandøren ikke ansvarlig for eventuelle fejlekspeditioner. Bestilleren må desuden selv kontrollere, at leveringsoplysninger mv. opgives korrekt til leverandøren.

Tillægsbetingelser for reproydelse

Pkt. 8.17 Bestillerens kvalitetskontrol overtager det fulde ansvar fra trykningens påbegyndelse. Ved fejl i trykforme, herunder trykplader, film, filer mv., er leverandøren ikke erstatningsansvarlig for deraf følgende tab, men er alene pligtig til at levere nye, rettede trykforme.

Forslag D

Forslag D

Forslag D indeholder et forslag til et brev, hvori leverandøren påtager sig ansvar, som ellers er fraskrevet eller begrænset i virksomhedens salgs- og leveringsbetingelser. Brevet bør alene anvendes, hvis virksomheden har valgt at begrænse eller fraskrive sig ansvar i gældende samhandelsforhold. Grakom anbefaler, at man undersøger relevante ansvarsforsikringer og dertil hørende betingelser, forinden brevet anvendes.

”[bestiller]

Fravigelse af salgs- og leveringsbetingelser

Kære bestiller

De ansvarsfraskrivelse og/eller ansvarsbegrænsninger, der følger af pkt. ... i vores almindelige salgs- og leveringsbetingelser, dateret xx.xx.20xx, gælder ikke i vores fremtidige tilbud til bestilleren, medmindre andet anføres.

Vi ser frem til et fortsat godt samarbejde.

Med venlig hilsen

***
***
***

§ 9 Underleverandører

Bestemmelsen regulerer: Leverandørens eventuelle anvendelse af underleverandører.

Som udgangspunkt står det en leverandør frit for at anvende underleverandører til udførelser af en ordre.

Forslag A

Forslag A

Pkt. 9. 1   Leverandøren er berettiget til helt eller delvis at lade arbejde udføre hos underleverandører.

§ 10 Periodiske skrifter/vedvarende kontraktarbejde

Bestemmelsen regulerer: Opsigelsesfrister for vedvarende kontraktarbejde, typisk periodiske skrifter.

Der findes ingen lovregulering af spørgsmålet inden for de traditionelle ydelser i den grafiske branche, hvorfor leverandøren og bestilleren har aftalefrihed. I tilfælde af konkurs kan et konkursbo, uanset anden aftale, dog opsige med et rimeligt eller sædvanligt varsel.

Såfremt der ikke er aftalt noget varsel, gælder alene den regel, at den, der siger op, skal give den anden part et passende varsel. Varslets længde afhænger af en lang række konkrete omstændigheder.

En leverandør kan have interesse i at sikre sig et minimumsvarsel over for en bestillers opsigelse. En sådan sikring kan søges opnået i salgs- og leveringsbetingelserne. Ved væsentlige opgaver må det anbefales, at leverandøren i hvert enkelt kontraktforhold sikrer sig et opsigelsesvarsel, der muliggør en produktionstilpasning.

Forslag A indeholder en aftale om 3 måneders opsigelse. I forslag B skal man selv udfylde fristens længde.

Forslag A

Forslag A

Pkt. 10.1 Hvis der med bestilleren af periodiske skrifter/vedvarende kontrakter ikke er truffet anden aftale, gælder en opsigelsesfrist på 3 måneder.

Forslag B

Forslag B

Pkt. 10.1. Hvis der med bestilleren af periodiske skrifter/vedvarende kontrakter ikke er truffet anden aftale, gælder en opsigelsesfrist på X måneder.

§ 11 Lovvalg, værneting samt syn og skøn

Bestemmelsen regulerer: Lovvalg, værneting og syn og skøn.

Lovvalg

Ved lovvalg forstås, efter hvilke regler en tvist bedømmes.

Lovvalg

Medmindre man har aftalt andet, vil en aftale indgået og tiltænkt opfyldt med levering i Danmark mellem to danske parter blive bedømt efter dansk ret. Udover det aftalte er det købeloven, almindelige obligationsretlige regler samt branchesædvaner, der som oftest vil blive brugt ved bedømmelse af tvister.

Værneting

Ved værneting forstås ved hvilken ret, en tvist skal behandles.

Værneting

Medmindre man har aftalt andet, vil en tvist mellem to danske parter, der begge har bopæl eller kontor i Danmark, og som vedrører en aftale, der er indgået og tiltænkt opfyldt med levering i Danmark, skulle behandles ved de almindelige danske domstole.

Parterne kan frit aftale, at tvister skal behandles i en bestemt retskreds, fx ved retten i leverandørens retskreds.

Behandling af tvister andre steder end ved de danske domstole vil i "rent danske aftaler" forudsætte forudgående voldgiftsaftale eller enighed herom ved tvistens opståen. Forhold som fortrolighed, procesomkostninger og sagsbehandlingstid kan i nogle tilfælde tale for benyttelse af voldgift i stedet for almindelig domstolsbehandling. En voldgiftsafgørelse kan ikke ankes.

Aftale om voldgiftsbehandling i salgs- og leveringsbetingelser bør nøje overvejes og kan ikke generelt anbefales. I de tilfælde hvor der ønskes aftale om voldgift, bør det særskilt aftales og drøftes i forbindelse med aftaleindgåelsen.

Syn og skøn

Grakom medvirker ved udpegning af syns- og skønsmand, såvel indenretligt som udenretligt. Såfremt parterne kan blive enige herom, er en udenretlig tvistløsning med brug af en erfaren og uvildig syns- og skønsmand den hurtigste og set i forhold til sagsomkostninger normalt den billigste løsning.

Syn og skøn

Det anførte i forslag A sikrer bedømmelse af tvister efter dansk ret og tvistbehandling ved danske domstole. Forslag B indeholder en bestemmelse om voldgift. Forslag C indeholder en bestemmelse om behandling ved bestemt domstol.

Forslag A

Forslag A

Pkt. 11.1 Dansk lovgivning finder anvendelse på nærværende aftale i det omfang, retstilstanden ikke er fastlagt i aftalens tekst eller i nærværende salgs- og leveringsbetingelser.

Pkt. 11.2 En eventuel tvist vedrørende aftalens fortolkning eller vilkårenes opfyldelse og håndhævelse kan alene indbringes for danske domstole i overensstemmelse med danske værnetingsregler.

Forslag B

Forslag B

Pkt. 11.1 En eventuel tvist vedrørende aftalens fortolkning eller vilkårenes opfyldelse og håndhævelse kan alene indbringes for voldgift og bedømmes efter dansk lovgivning.

Forslag C

Forslag C

Pkt. 11.1 En eventuel tvist vedrørende aftalens fortolkning eller vilkårenes opfyldelse og håndhævelse kan alene indbringes for retten i X og bedømmes efter dansk lovgivning.